

elnöke nagysulyu szavát érdekükben legilletékesebb helyen latba vetette és dr. *Darányi* Ignác földmivelésügyi miniszter urnak nagy jóakaratról tanuskodó válaszárol is örömmel értesülnek.

A házi kezelésről.

(B. K.) A közelmultban az a rövidke hír járta be a napilapokat, hogy az erdőkinestár némely felvidéki uradal-mában a mostani faeladási szerződések lejártával át óhajt térni az u. n. házi kezelésre. Nincs okunk a napilapok e lapidárisan rövid h iradásában kételkednünk, annál kevésbbé, mert legilletékesebb helyről is oly nyilatkozatot hallottunk, amely ezt a hirt teljes mértékben megerősíti, sőt arra enged következtetni, hogy ez a rendszerváltozás idővel az egész vonalon keresztül fog vitetni.

Rendszerváltozásról szóltunk, mert bármily igénytelen legyen ez a nagyközönségnek szánt hír külső megjelenésében, épp oly nagyjelentőségű belső jelentőségére nézve, amely természetszerűen csak az erdőgazda előtt tárul fel teljes mivoltában. De ha tényleg fontos és nevezetes dologról van szó, akkor megérdemli az ügy, hogy róla — bár nem első s nem is utolsó alkalommal kerül e lapokban szóba — némileg elmélkedjünk ez alkalommal is.

Ha a házi kezelésnek, vagyis az erdőbirtokos munkásai által végzett döntésnek és faközelítésnek (néhol a szállításnak is) előnyeit és célját kutatjuk, mindenekelőtt azzal kell tisztába jönnünk, hogy az eddig szeltében alkalmazott rendszernek, amely a favásárlót tette urrá az erdőben, mik a káros következményei, mert első sorban ezek megszüntetését várjuk az új eljárástól. Nem kell messze mennünk és nagyon kutatnunk, hogy a vállalkozók gazdálko-

dásának árnyoldalait felfedezzük, nyilvánvalóak és szembe-
tűnőek azok, ha nyílt és elfogulatlan szemmel járunk
erdeinkben.

Amidőn azt kívánjuk, hogy a vevő, akinek 5—10 évre
biztosítjuk valamely erdő fatermését, erre a rövid időre —
mert hiszen ki biztosítja őt arról, hogy a szerződés lejár-
tával ismét ő nyeri el az üzletet — azon a vidéken beren-
dezkedjék, ott nagyobb számú tisztviselőt tartson, azoknak
esetleg lakásokat építsen, a fának döntését és szállítását
maga végezze és az erre a célra elkerülhetlenül szükséges
szállítási berendezéseket létesitse, vajjon várhatjuk-e azt,
hogy ez a vevő kielégítő árat fizessen a fáért? Nem talál-
juk-e érhetőnek, sőt igazoltnak, hogy az üzletember az
ekként reá háruló kiadásokat és a pénzének befektetéséből,
s a primitív szállító eszközök kétes használhatóságából reá
háruló kockázatot fokozott mértékben veszi számításba a tőár
megajánlásánál? Aránylag nagy előkészületek árán jut igen
rövid időre üzlethez. Kiadásainak néhány év alatt kell
visszatérülnie az üzletből, melynél azonban a zavartalan
ügymenetre nem számíthat egészen bizonyosan. Egy hó-
nélküli tél, amidőn uttalan völgyeink rögzös, görgeteges
alját nem fedi a tél fehér leple, erős zavart idézhet elő,
mert a fatermést, amelyre már kötései vannak, csak részben,
esetleg tetemesen magasabb szállítási költséggel bírja ki-
szállítani. Mindezt többszörösen számba veszi és leüti a
tőárból.

Ujabb időben az u. n. terület szerinti eladásnál az ár-
megajánlás reális alapja is elveszett. A kikiáltási ár meg-
állapításának alapjául szolgáló becslés mindig csak *becslés*
marad, amely, bármily pontosan legyen keresztülvezetve,
a mi változó koru, főleg azonban nagy vastagsági külön-
bségeket felölelő állományainkban korántsem vezethet elég

pontos eredményhez és minden bizonynyal a leglelkiismeretesebb eljárás mellett is sokkal nagyobb hibát rejthet magában, mint a minőt a *pénzzel* számító üzletember megengedhetőnek tarthat. Az ily becsléseket többnyire fiatal, kezdő-szakemberek végzik, sőt maga a követett eljárás részletei is tudomásunk szerint némely esetben kifogásolhatók.

Mindez újabb óvatosságra inti a fakereskedőt az ár megajánlásánál.

A tövön való értékesítésnél az árakra kedvezőtlen befolyással van, továbbá, hogy ily fajta üzletre csak tőkeerős, nagy vállalatok vállalkoznak, míg ellenben az ipartelepek, a tőkében szegényebb vevők, akik a fa kikezelésére nem akarnak vagy nem birnak vállalkozni, a versenyből önmüködoleg ki vannak zárva.

A felsorolt körülmények külön-külön és együttesen arra vezetnek, hogy a faárak a tövön való eladásnál rendszerint alacsonyok, történt legyen az eladás akár köbegység, akár területegység szerint. Vannak ez alól kivételek, mint pl. akkor, ha kedvező fekvésű, kisebb erdők kerülnek eladás alá (Árvamegye urbéres közbirt. erdei), a szabályt azonban ezek az esetek meg nem döntik.

Az alacsony faár következménye a nyers kitermelés. Különösen ott, ahol köbegység szerint történt az eladás, hiányos a műfa kitermelése. Számos törzs már a döntésnél elhasad, vagy két-három darabra törik, ismét mások a völgybe való leeregetésnél zuzódnak szét, forgácsolódnak el, vagy furódnak 2—3 méternyire a nyirkos völgy talajába. Ilyképpen csak némileg kedvezőtlen terepviszonyok mellett a fatömegnek 15—40%-a mehet teljesen veszendőbe az erdőbirtokosra nézve.

A területegység szerinti eladásnál kedvező fekvésű

helyen az ellenkező jelenséggel találkozunk: a vevő a műfának már nem való törzsrészeket is ilyennek termeli ki s ezzel egyfelől az erdőbirtokost fosztja meg a külön értékesített tűzifa egy részétől, másfelől áruja minőségének árt, annak hírnevét kockáztatja.

De nem mindenütt van ez így. Már a kedvezőtlenebb fekvésű helyeken a terület szerint eladott erdőben is felületes, durva a fa kitermelése. Az ugyanis olcsón vásárolt fával a vevő ilyen helyen nem tartja érdemesnek különösebben törődni. Haszna a javából is kikerül.

A tövön való értékesítéssel ugyyszólván csakis a tarvágás egyeztethető össze. Kizárja ez az értékesítési mód, hogy szép jegenye-fenyveseink, elegyes erdeink felujítása a nekik megfelelő módon, a fokozatos felujító-vágás valamelyik változata szerint történjék és ilyképpen kizárja azt is, hogy a birtokos a mesterséges erdősítésnek mindig jelentékeny költségeit egészben vagy legalább részben megtakarítsa, az anya- és védőfákon jelentkező vigálynövedékből hasznót huzzon és elegyes erdei helyén ismét elegyes, az erdőt hosszú élete során fenyegető különféle veszéllyel szemben ellentállóképes új erdőt telepítsen. Tarra vágott elegyes hegyvidéki erdeink nyomán tengernyi tiszta luczfenyőt látunk, amelyekkel az alantabb fekvő helyeken még meg fog gyűlni a bajunk.

Történtek ugyan kísérletek arra, hogy a vevő termelje ki a fokozatos felujító-vágás szabályai szerint kijelölt törzseket, de köszönet ebben ritkán volt. A vállalkozó munkásai a döntést ritkán végezték azzal a körütekintéssel, amely a visszamaradó törzsek épsége érdekében szükséges, de ami törzs ép maradt a döntésnél, azt némileg meredek hegyoldalakon a szálfák leközelítésénél biztosan megsértették, úgy, hogy a sérült állomány-maradékot is mielőbb

ki kellett használni. A természetes felujításnak valóságos torzképei ezek, alkalmasak arra, hogy ezt az eljárást diszkreditálják, pedig csak az alkalmazás módja, a fának nem szakszerű kezelése szüli az ily helyeken élénk táruló szomorú képet.

A hevenyészett szállító eszközök rövid élettartama mellett természetesen a felujítási időtartam sem szabható elég hosszúra, hogy a természetes felujulás tényleg sikerüljön; így járult hozzá a tövön való eladás annak az előítéletnek megerősödéséhez, amelylyel a természetes felujítás módjaival szemben szakköreinkben találkozunk.

Rendszeres áterdölések a vállalkozó munkásaival nem végezhetők. Az áterdölés ennél fogva ott is, ahol kivételük nemcsak lehetséges és gazdaságos, hanem a fapiacra való tekintettel *szükséges* volt (pl. cellulose-ipar!), egyáltalában szünetelt. Töméredek fa és érték pusztul el s megy az erdőbirtokosra veszendőbe a rendszeres gyérités elmaradása következtében.

De ezzel még nem értünk végére a tövön való értékesítés hátrányainak. Hátra maradtak még a sorozatból azok a szociális bajok, melyek vele kapcsolatosak. Ha valahol, úgy a mi, a kivándorlásra oly nagy hajlandósággal bíró népünknel kell a kérdésnek erre az oldalára különös súlyt helyeznünk.

Nem az üzletember dolga, hogy magasabb szempontoknak a saját érdekét alárendelje. A megvásárolt fát minél olcsóbban óhajtja a fűrészig juttatni. Tisztviselői és alvállalkozók gondoskodtak erről, természetesen nem ingyen. A nép így nem járt a legjobban, különösen ha az alvállalkozók egyuttal korcsmárosok is voltak. A lelkiismeretesség egyáltalában ritkán játszott nagy szerepet az üzlet e részleteinek lebonyolításánál, a nép keresete tehát jónak nem

volt mondható, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy kegyetlenül rossz erdei utainkon igavonó állatai és kocsija rendkívül gyorsan tönkre mennek. Elégge ismertek ezek a dolgok, semhogy bővebben kellene velük foglalkoznunk.

A házi kezelésnek mindezen a bajokon segítenie kell, ha hivatásának meg akar felelni. Mert tisztában lehetünk azzal, hogy a házi kezelés sem oldja meg a felsorolt kérdéseket önmagában, igen sok függ keresztülvitelének módjától. Kétségtelen azonban, hogy már nyers kivitelben is hasznára van az erdőbirtokosnak és a népnek, amint erre több példa van hazánk egyes oly vidékein, ahol a házi kezelés már régebben otthonos, habár nem tökéletes alakban.

A házi kezelés a vevőt mentesíti a termelés és közelités, sőt esetleg a szállítás munkájától, a szállító eszközök létesítésétől. Kisebb személyzettel és tőkével dolgozhatnak és teljesen üzlete kereskedelmi részének szentelheti magát. *Reális* hasznát így feltétlenül biztosíthatja magának, s a fáért is jobb árt adhat.

Az árak helyes alakulását azonban elősegíti az is, hogy a kitermelt és az erdei rakodókra, esetleg más állandó rakhelyekre szállított, kikészített fára vevőként jelentkeznek (nagyban való eladásnál is) a közvetlen fogyasztók, pl. nagyobb ipartelepek és oly kisebb tőkével rendelkező fa-kereskedők is, akik eddig a tövön való eladás idejében, nagyobb erdőüzletet nem akartak, illetőleg nem birtak kötni.

A házi kezelés tehát önmagában is előnyt biztosít az erdőbirtokosnak az egységáraknak ily értelemben vett, s a kereskedelmi viszonyoktól független emelkedése által. De előnyére van az erdőbirtokosnak és a népnek azáltal is, hogy azon a hasznon, mely eddig a termelés és közelités révén a vevőnek, illetőleg az alvállalkozóknak jutott, a birtokos és a munkások megosztóznak.

Amde ha a házi kezeléssel csak ennyit érünk el, ez annyit jelent, mint a féluton való megállás. Ha t. i. daczára a házi kezelésnek nyers marad üzemünk s mi erdészek épp úgy gazdálkodunk az erdőben, mint eddig a vállalkozó, akkor egyfelől a birtokost megfosztjuk az őt erdeje után illető jövedelem egy részétől, másfelől szociális tekintetben is csak részben tettük meg kötelességünket; erdőgazdaságunk legsajátosabb érdekeit is elhanyagoltuk és azt változatlan gazdasági elmaradottságban és fejletlenségben tartjuk.

Ha nem neveljük és oktatjuk munkásainkat arra, hogyan döntsék és közelítsék a fát olyképpen, hogy a visszamaradó törzsek sértetlenül maradjanak és az apadék a minimumra szálljon alá, hogy az ekként megmentett fatömeg a birtokos javára értékesíthető legyen, ha nem gondoskodunk a fa olcsó közelítését és szállítását, valamint az erdőnek az év bármely szakában való megközelítését lehetővé tevő fő- és vontató utakról, amelyeken az ígás állat sem megy idő tönkre, ha a tarvágás kizárólagos alkalmazása helyett nem térünk át arra, hogy az egyes erdőrészeket, összetételüknek és termőhelyi viszonyaiknak megfelelő módon ujitjuk fel, s a természetes felujításnak oly sokszor kínálkozó alkalmát felhasználva nem emelünk *olcsón* nagy ellentállóképességgel bíró új erdőket és nem fordítjuk hasznunkra az eközben jelentkező vigálynövedéket, ha végül az erdeinknek oly nagyon szükséges áterdölését meg nem kezdjük, akkor joggal érhet bennünket az a szemrehányás, hogy a házi kezelésből folyólag erdőgazdaságunk emelésére és úgy magán-, mint közgazdasági vonatkozásaiban való teljes érvényesülésére vezető lépéseket elmulasztjuk.

Igaz, hogy mindez sok munkát igényel. Kezdeményező erőt, érett ítélőképességet, a helyszínen való intézkedést, a papiros-munkának a szükséges minimumra való leszállítását

tételezi fel. Nagyobb igényeket támaszt a házi kezelés a kezelő erdőtisztékkel szemben, de ha *a túl nagy kerületek megosztása és a felesleges irodai elfoglaltság apasztása* vele karöltve jár, könnyű az új feladatoknak is megfelelni. Sőt az a kezelő erdőtiszt, aki helyett eddig az erdőrendezésig tűzte ki a vágásokat s aki helyett a vevő termelte és szállította a fát, a kezdet nehézségeinek leküzdése után arra a boldogító tudatra fog ébredni, hogy csak a házi kezelés mellett igazán erdész az erdész, aki tudását, ismereteit a reábizott gazdaság pénzügyi és egyéb gazdasági eredményeinek emelésére érvényre tudja juttatni.

Személyzetünk — erdőtiszt és altiszt egyaránt —, amely évtizedeken át legtöbb helyen a tövön való faértékesítés kényelmét élvezte, a házi kezelésnek fenti értelemben való életbeléptetésénél némi nehézségekkel kétségtelenül fog találkozni. Ebből a szempontból talán helyeselhető, ha ez nem lép az egész vonalon egyszerre életbe, ami a különféle időben lejáró eladási szerződések következtében mintegy önmagától bekövetkezik. A központi és a helyi személyzet — utóbbi különösen akkor, ha az erdőtisztok egymás kerületeit meglátogatják — ilyképpen oly tapasztalatokat szerezhetnek egyik helyen, amelyeket másutt aztán felhasználhatnak.

A házi kezelés sikeres keresztülvitelének vannak azonban bizonyos előfeltételei, amelyek nélkül az teljes mértékben nem érvényesülhet. Ezek némelyikéről fennebb már megemlékeztünk, t. i. a túl nagy erdőgondnoki kerületek megosztásáról és a személyzet nagy irodai elfoglaltságának megszüntetéséről. Még lényegesebb ezeknél a szükséges *üzleti építkezésekhez* elkerülhetetlen hitel engedélyezése. E nélkül a házi kezelés, ha némileg javít is a helyzeten, nem jelenti a belterjes, a fa mai értékével arányban álló

gazdaság vitelét, hanem a fentiekben jellemzett nyers gazdaságnak saját üzemben való továbbvitelét.

Őszintén szólva, ebben a tekintetben az állami erdők költségvetéseiben nem jut még kifejezésre a házi kezelésre való áttérés szándéka. Ha ugyanis végig tekintünk az üzleti építkezések rovatán előírányzott hiteleken, azt találjuk, hogy az évek óta majdnem változatlan. 1899-ben 493.070 K volt, 1906-ban 493.200 K. Időközben volt kevesebb is. *Ezt az összeget mindenesetre emelni kell*, ha tényleg belterjesebben akarunk gazdálkodni, mint eddig. Nem meddő kiadásról van szó, hanem a fa árában, az apasztott szállítási egységárakban és az eddigi apadék csökkenésében rögtön és busásan visszatérülő összegről. Az ebből a pénzből létesített utak és egyéb szállítóeszközök, ha nem készülnek az eddigi felületes, néhány évre, vagy csak egy szállítási időnyre való érvénynyel, hanem tisztességes, maradandó alkotások, nemcsak a vég-használat célját szolgálják, hanem a felújításnál, azután az áterdöléseknél, állandóan pedig az erdővédelem gyakorlásánál nagy szolgálatot tesznek.

Ha az állam erdeiben a házi kezelés meghonosításával fokozatosan belterjes gazdálkodásra tér át, nem csupán a pénzügyminiszter lesz megelégedve, hanem szociális tekintetben is meg fog ez a nagy erdőbirtok felelni eddig csak kevés helyen betöltött hivatásának. A belterjes gazdálkodás kézzelfogható pénzügyi eredményei pedig a kincstári erdőkkel szomszédos más birtokok tulajdonosait is arra fogja bírni, hogy a jó példát kövessék, amivel a kincstári gazdaság a jó példaadás terén eddig szintén csak kevéssé betöltött hivatásának is eleget fog tenni. Egy ide tartozó esetről már is van tudomásunk.

Az Erdészeti Lapok évek óta a házi kezelésnek fenti

értelemben való meghonosítása mellett küzdenek s ez az irányzatuk merev ellentétben állott az erdőkincstárnál követett gyakorlattal. Annál őszintébb örömmel üdvözljük, ha e téren tényleg rendszerváltozás előtt állunk, melynek nagy jelentőségét senki sem méltányolja jobban nálunknál.

A szász hétbírák (szász egyetem) erdeje.

Az u. n. szász egyetem erdejében tervezett faeladásról az Erdészeti Lapok már megemlékeztek (f. évi III. sz.) abból az alkalomból, hogy a közelmúltban, több más erdélyrészi faeladáshoz hasonlóan, kísérlet történt arra, hogy ezen nagy erdőbirtok faállománya is messze értékén alul, a nyilvános árverés kizárásával, *szabad kézből* eladassék. Csodálatos, hogy az erdélyi részeken, ahol tudvalevően már évtizedek óta se vége, se hossza az óriási mérvű rendkívüli fahasználatoknak, melyek az erdőgazdaság törvényszerű tartamosságát azokon a kötött birokokon évtizedekre halomra döntik, az erdőbirtokosok még ma is teljesen tájékozatlanok erdejük értéke felől és az erdészeti hatóságoknak valóságos harczot kell vívniok, nehogy a vágható erdőknek maradványai is oly valóban nevetségesen alacsony áron adassanak el, amilyeneken 8—10 év előtt még számos székelyföldi erdő elkelt. Emlékezzünk csak vissza pl. a Zathureczky-féle, azóta ha jól vagyunk értesülve, kincstári tulajdonba átment erdő faállományának eladására, amelynél a vevő 60, mond hatvan koronát fizetett egy kat. holdon álló fatömegért, ami egy köbméter fa után körülbelül 30 fillér tőárat jelent. Vajjon mit gondol ennek az elprédált erdőnek egykori tulajdonosa magában, ha megtudja, hogy fájáért ma köbméterenkint öt koronát, az erdő holdjáért 1000 koronát kaphatna?

Azok a székelyföldi erdők, amelyeknek kedvező, sőt részben feltűnő magas áron való értékesítéséről az Erdészeti Lapok is megemlékeztek, a tájékozatlan és befolyásolható birtokosok szándéka szerint kivétel nélkül már évek előtt eladattak volna, még pedig a most, a szabályszerű becslés és nyilvános árverés útján elért